

totul este nesilit și original, o adevărată creațiune a inimii. Tablourile și caracterele din această năvelă, fiind întretesute de o ironie fină și nuanțate cu satire mușcătoare, ne înveslesc și ne zguduie”.

Autorul prefeței remarcă modul realist în care Sienkiewicz tratează tema și își luminează personajele redându-le în imaginea lor cea mai fidelă, fără retușări. Aprecieri similare întâlnim și în Enciclopedia română: «Sienkiewicz H., romancier polon, născut în 1846 — în Wola Okrzejska, a fost cîțva timp redactor al foi „Słowo” din Varșovia. Desemnul realist mai ales al tipurilor din popor, sentimentul puternic și adevărat al lor a atras atențiunea publicului deja asupra primelor sale novele și schițe»¹. Asemenea remarci sînt cu atît mai interesante, cu cît ne gîndim la ceea ce a însemnat perioada anilor 1900 pentru poziția scriitorului, în contextul vieții literare poloneze. Se știe că peste gloria scriitorului în Polonia în această perioadă s-a aruncat un vâl de umbră. După apariția trilogiei *Prin foc și sabie*, *Potopul*, *Pan Wołodyjowski*, scriitori și critici contemporani au început să critice cu vehemență pe scriitor, reproșîndu-i că ar fi devenit un apologet al șleahței². Criticile numai în parte îndreptățite, au făcut pentru un timp pe autorii lor să vadă numai o latură a creației lui Sienkiewicz, uitînd-o pe cea de puternică factură realistă. Aprecieri ca cele întîlnite în critica românească demonstrează că în receptarea peste graniță a operei scriitorului în această perioadă a răzbătut tocmai nota realistă și că ea apare aici ca însăși esența creației sienkiewiczienne. Este suficient să amintim o prefață apărută în 1904, aparținînd lui T. D. Protopopescu, în care se subliniază robustețea morală, frumosul echilibru clădit pe temelia unui ideal nobil, înalta valoare educativă a creației lui Sienkiewicz:

«Nuvelele scrise în urma impresiunilor de călătorie reflectează un talent rar, de concepțiune și descriere realistă (...). Citind oricare din operele lui Sienkiewicz, înveți multe din ele. Contrar romanelor de toate zilele, pline de minciuni, focare de imoralitate și propagatoare a tot felul de idei bolnave, romanele lui Sienkiewicz au toate un fond patriotic și moral expus într-o formă a cărei frumusețe se poate compara cu a celor mai mari scriitori ai lumii. Nu poate decît să bucure pe orice român... că aceste scrieri ale talentatului scriitor polonez se citesc cu multă aviditate de publicul nostru».

Notele și prefețele se succed în 1903, 1904, 1905, 1907, 1908, 1910 etc... și se îmbogățesc în informații interesante și în comentarii analitice competente asupra personalității artistice a scriitorului. Din prefața editorului Atanasie I. Nițeanu la romanul *Quo vadis* (1908), reiese nu numai că autorul ei este la curent cu popularitatea de care se bucură în Polonia operele lui Sienkiewicz

¹ *Enciclopedia Română*, Sibiu, 1904, tom. III, p. 954, apărută sub auspiciile Asociației „Astra”.

² În mod deosebit criticile s-au concentrat asupra trilogiei: *Prin foc și sabie*, *Potopul*, *Pan Wołodyjowski*, avînd la bază raționamente filosofice, politice și sociale și mai puțin criterii artistice. Scriitorul a fost criticat pentru o viziune subiectivă asupra unor evenimente din istoria Poloniei, cum ar fi: răscoala lui Hmielnicki, în romanul *Prin foc și sabie*. Criticile sînt însă unilaterale, în însuși corpul trilogiei nu se realizează o diferențiere, întrucît *Potopul* este superioară celorlalte două părți ale trilogiei.

³ Din prefața lui T. D. Protopopescu la vol. *Să-l urmăim*, de H. Sienkiewicz, ed. II, Ploiești, 1904.